

SE ÅLDERN FATABUREN

SE ÅLDERN

FATABUREN

2015

2015

SE ÅLDERN

Red. Anders Carlsson

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN – Nordiska museets och Skansens årsbok – är en skatt av kulturhistoriska artiklar som har publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har i dag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvideras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Samfundet Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

NORDISKA MUSEET

SKANSEN

Fataburen 2015

Nordiska museets förlag

Box 27820

115 93 Stockholm

www.nordiskamuseet.se/förlag

www.nordiskamuseet.se/fataburen

© Nordiska museet och respektive författare

Redaktör Anders Carlsson

Bildredaktör och bildbehandling Karolina Kristensson

Omslag och grafisk form Lena Eklund, Kolofon

Översättning Alan Crozier

Omslagsfoto »Fotografens dotter Tove dansar med sin farfar i trädgården.«

Foto: Sten Didrik Bellander, © Nordiska museet (NMA.0056089).

Pärmens insida Foto: Erik Liljeroth, © Nordiska museet (NMA.0029567).

Tryckt genom Italgraf Media 2015

ISSN 0348 971 X

ISBN 978 91 7108 577 1

både reklam och genom vuxnas agerande framställs rakningen som ett steg in i vuxenvärlden. Som en initiationsrit där pojkar blir män i samma stund som de för rakhyveln till den fjuniga hakan, såsom de sett sina pappor göra så många gånger förr. Och där flickor blir kvinnor i samma stund som de tar mammas rakhyvel från badrumshyllan för att raka fram normens hårlösa kropp.

Vägen till att bli vuxen går genom gränslandet puberteten. Det är där vi utvecklar de tydliga kroppsliga drag som förvandlar oss från barn till vuxna, från pojke till man och från flicka till kvinna. En av dessa förändringar är håret. De fjun som sedan fosterstadiet täckt vår kropp förändras och blir mer framträdande. Somliga ser fram emot detta, som en bekräftelse på att de blivit vuxna, medan andra upplever en stor vända.

Var på kroppen detta hår förväntas finnas, och på vem, avgörs inte bara av biologin utan också av djupt rotade normer gällande kvinnligt och manligt – normer som vi har utvecklat under 2–3 miljoner år, dvs. alltsedan människans pälsbeklädnad började glesna och kvinnans kropp kom att förlora mer päls än mannens. Normen som råder i dag är tydlig: män ska ha hår, det är manligt, men det är också tillåtet att behålla eller ta bort hår utan att manligheten rubbas. För kvinnor lämnar normen ingen motsvarande valfrihet: en kvinnas kropp ska vara hårlös med undantag av huvudhår, ögonbryn och ögonfransar.

Uppfinningsrikedomen kring att få bort det bortvalda eller oönskade håret är och har länge varit stor och präglar såväl forntidens slipade flintaskärvor som vår tids lasermaskiner. Däremellan har rakknivar och rakhyvlar vunnit stor popularitet. Den första säkerhetsrakhyveln för män tillverkades 1762. Sedan 1915 marknadsförs särskilda rakhyvlar för kvinnor.

Ett föremål som en rakhyvel kan vara oerhört laddat för barnet i dess kliv över tröskeln till vuxenlivet. I citat som dessa, hämtade från ungdomar i anslutning till utställningen »Hår« på Nordiska museet 2013, märks stolthet och samhörighet sida vid sida med rädsla över att inte passa in i vuxenvärldens normer:

Ung man: »Jag har inget skägg eller mustasch. Dom flesta i min klass har ju skägg. Vad är det för fel på mig?«

Tjej över 15 år: »Jag är så hårig... Hur mycket jag än rakar får jag aldrig så där slät och vacker hud som många andra tjejer... Jag är aldrig barbant... inte ens när jag är ensam hemma. Kroppsbehåring är så hämmande, den har verkligen lagt hinder för mig i mitt liv och orsakat så många negativa känslor och tankar... Om en ande dök upp och gav mig tre önskningar, skulle jag önska mig hårfri hud innan jag önskade fred på jorden.«

CECILIA WALLQUIST är intendent vid Nordiska museet.

Rakhyveln

